

Bene agere: divites fieri in operibus bonis. Non in auro & argento.

Facile tribuere: communicare. Qui facile tribuit, cito dives esse cessabit. Tribuere, donare est: communicare verò, multum dare.

Traurizare sibi fundamentum bonum in futurum. Vade vende omnia quae habes, & da pauperibus: & habebis thesaurum in caelo: & veni sequere me: quod perfectionis est fundamentum.

Ut apprehendant veram vitam. Hæc enim non est vera vita, quæ in suo non permanet statu. Vanitas enim sub sole: dicit Ecclesiastes.

O Thimothee, depositum custodi. Commendatum à nobis servandum tibi fidei depositum custodi.

Devitans prophanas vocum novitates. Quod à me non audisti, nec ab angelo si dicatur libenter admittas.

Et oppositioes falsi nominis scientie: quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Artis dialecticæ, per quas sibi infinitam rerum scientiam hæretici promittunt, & ideo à fidei veritate cadunt.

Gratia tecum, Amen. Permaneat in æternum.

Explicit Commentarius in primam Epistolam ad Timotheum.

COMMENTARI
IN SECUNDAM EPISTOLAM
AD TIMOTHEUM

Caput I.

PAULUS Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei. Non meis meritis: sive à Christo missus, non sine Dei voluntate.

Secundum promissionem vitæ quæ est in Christo Jesu. Conditionem exhibens promissione servitium.

Timotheo charissimo filio. Charissimo, id est cæteris charior.

Gratia & misericordia, & pax à Deo Patre, & Christo Jesu Domino nostro. Talis est salutatio Pauli, ut in ea omnia patriis, & Christi beneficia memorentur.

Gratias ago Deo meo. Deo qui nos talem in alterutrum docuit charitatem.

Cui servo à progenitoribus meis in conscientia pura. Omnis origo mea coluit unum Christum: non malevolentia, sed legis emulatione vastabam.

Quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die desiderans te videre. Et charitatem ostendit, & jugiter orandi præbet exemplum.

Memor lachrymarum tuarum, ut gaudium implear. Quas pro me abundè profudisti, ut & me ad tristitiam provocares: quas tua adopto præsentia relevari.

Recordationem accipiens ejus fidei quæ est in te non ficta: quæ & habitavit primum in avia tua Loida. Quæ verè te esse in operibus comprobavit: sicut Jacobus definit: & quæ ad te ex avie successione institutione, quasi hereditario jure descendit.

Et matre tua Eunice. Quia prior credidit.

Certus sum autem quod & in te. Propter quam causam admoneo te. Quia comprobavi fidem tuam, commoneri indiges, non doceri.

Ut resuscites gratiam Dei. Quasi tribulationibus dormitantem.

Quæ est in te per impositionem manuum mearum. Ad Episcopatum scilicet.

Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis. Contemnendi pœnas. Illi merito humana supplicia videntur formidare qui peccant: ut alibi dicit: Si autem malefeceris, time.

Et dilectionis, & sobrietatis. Sive pro Domino: sive pro alterutro. Libenter etiam moriamur, ut omnia sobria mente faciamus.

Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri: neque me vinculum ejus. Quia nihil confusione dignum Christus exer-

cuit: sed nec ego quem nosti, ob aliquod crimen, sed propter Deum hæc omnia quæ patior sustineo.

Sed collabora Evangelio. Tua conversatione, sive doctrina.

Secundum virtutem Dei. Quæ sua causa adjuvat laborantes.

Qui nos liberavit, & vocavit vocatione sua sancta. Scilicet à peccatis.

Non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu. Quo proposuit nos gratis salvare per Christum.

Ante tempora secularia. Quantum ad præscientiam Dei, ante sæcula jam donavit. Nam homines solent filiis parere prædica, priusquam nascantur.

Manifestata est autem nunc. Quæ antè latebat.

Per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi. Verbis scilicet & exemplis.

Qui destruxit quidem mortem: illuminavit autem vitam, & incorruptionem. Doctrina sua, & conversatione destruxit peccata, quæ mortem hominis generabant, & ostendit quomodo vita, & incorruptio quaeratur.

Per Evangelium. Volentes docuit, non coëgit invitos.

In quo positus sum ego prædicator, & Apostolus, & magister gentium. Ad comparisonem aliorum possunt dici magistris. Ad comparisonem nemo magister verus.

Ob quam causam etiam hæc patior. Non ob aliquod crimen, sicut nos pati Petrus hortatur dicens: Nemo vestrum patiatur quasi homicida: si autem ut Christianus, non erubescat.

Sed non confundor. Hic non erubescit in catenis, cum nos in folis opprobriis confundamur.

Scio enim cui credidi, & certus sum quia potens est. Scio enim eum fidelem, & potentem.

Depositum meum servare in illum diem. Apud me ipse quod deposuit, conservabit: sive quod ego apud illum commendo, restituet in futuro.

Formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti in fide, & in dilectione in Christo Jesu. Secundum meam formam vide & doce, quam à me breviter accepisti, quomodo integrè credere, & alterutrum diligere debeamus.

Bonum depositum custodi, per Spiritum sanctum qui habitat in nobis. Quod apud te per Spiritum sanctum commendavi: adjutorio ejus depositum custodi.

Scis enim hoc, quod aversi sunt à me omnes qui in Asia sunt: ex quibus est Phygelus, & Hermogenes. Idcirco te commoneo, quia quos non putabam me dereliquerunt.

Dei misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia sæpe me refrigeravit: & catenam meam non erubuit. Vituperat defertores, & laudat permanentes: ut deterreat ab imitatione mala, & ad exemplum provocet bonum.

Sed cum Romam venisset, sollicitè me quaesivit, & invenit. De illi Dominus invenire misericordiam à Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, in melius nosti. Idcirco invenit, quia sollicitè quaesivit: unde & ostendit, quia idcirco non omnes quaerentes inveniunt: quia negligenter inquirent.

Caput II.

TU ergo, fili mi, confortare in gratia quæ est in Christo Jesu: & quæ audisti à me per multos testes. Sive præsentibus multis, tibi dedi mandata qualiter docere debeas: sive quæ dixi multis Prophetarum exemplis, & testimoniis confirmavi.

Hæc commenda fidelibus hominibus. Qui fideliter possunt gratiam Dei dispensare: hoc est, solius Dei causa prædicare.

Qui idonei erunt & alios docere. Non solum ipsi facere, sed & alios erudire.

Labora sicut bonus miles Christi Jesu. Ideo milites dicimur, quia hostes habemus, contra quos laboriosè debemus dimicare.

Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus, ut ei placeat cui se probavit. Comparatione militantium utitur: ut ostendat multo magis nos à negotiis secularibus liberos esse debere, ut Christo placeamus: cum etiam sæculi milites à reliquis actibus vacent, ut possint imperatori suo placere perfectè.

Nam & qui certat in agone, non coronabitur nisi legitime.

Nam & qui certat in agone, non coronabitur nisi legitime.

certaverit. Alia comparatione id ipsum dicit. Multi enim certant: sed ille solus qui tota virtute vicerit, coronatur.

Labourantem agricolam oportet primum de fructibus accipere. Ne diceret: unde ergo victurus sum, si me totum occupavero in doctrina: ostendit eum primitias fructuum à populo debere accipere, præter mercedem quam à Domino accipiet in futuro.

Intellige quæ dico. Dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. Eorum quæ propter quaerentes occasionem, comparationis velamine fuerant obumbrata.

Memor esto Dominum Jesum Christum resurrexisse à mortuis, ex semine David. Hoc contra illos qui carnis resurrectionem negant, consequenter etiam Christi negabant: sed & adversus illos qui negant Christum in carne venisse: quos Joannes antichristos appellat.

Secundum Evangelium meum. Secundum quod me prædicare non necitatis.

In quo laboro usque ad vincula quasi malè operans. Non tamen malè.

Sed verbum Dei non est alligatum. Quia & præsentibus fiducialiter doceo, & literis absentes confirmare non cesso.

Ideo omnia sustineo propter electos. Ideo tribuni auxilium petivi, ac postea Cæsarem appellavi, ut per me confirmetur, cum has passionem poterim moriendo finire.

Ut & ipsi salutem consequantur quæ est in Christo Jesu cum gloria cælesti. Quæ salus in Christo, sed non nuda, sed gloria vestita: nec terrena gloria sed cælesti.

Fidelis sermo: nam si commortui sumus, & convivemus. Veritatis ratione subnixus. Si enim à vitiis, & voluptatibus sumus commortui Christo, vivemus cum illo. Alioquin quomodo sperare poterimus hoc?

Si sustinuerimus, & conregnabimus. Si sustinuerimus cum necesse fuerit quod ille sustinuit, tunc demum regnare poterimus simul.

Si negaverimus, & ille negabit nos: si non credimus, ille fidelis permanet: negare seipsum non potest. Sive credamus, sive non credamus: non aliud potest exhibere singulis quam promittit. Quia veritas contra se non faciet, ne se negare videatur.

Hæc commune testificans coram Deo. Sub testificatione Dei confringere.

Noli contendere verbis, ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. Sine testimoniis scripturarum hujusmodi etiam contentio non adificat, sed destruit audientes: putant enim omnia acumine, & subtilitate subfisteri: Sive: noli verbis vincere, sed factis.

Sollicitè autem cura te ipsum probabilem exhibere Deo. Ante omnia hoc labora, ut talem te apud Deum exhibeas, quo merito possit tibi populus obaudire.

Operarium inconfusibilem. Ita vive ne dicta factis deficientibus erubescant.

Rectè tradantem verbum veritatis. Ille rectè tractat, qui exemplis sua dicta confirmat. Ornamentum enim vitæ, doctrina: firmamentum verbi, opus.

Prophana autem & vaniloquia devota. Multum enim proficiunt ad impietatem. Irreligiosas hæreticorum fabulas, qui negant resurrectionem, per quas utique judicis timore sublati, ad omnem impietatem, & ad cuncta crimina perveniunt.

Sermo eorum ut cancer serpit. Cancer dicitur vulnus quod in mammillis nascitur ferminarum: cui nisi citò subventum fuerit, cum virus ad cor serpendo pervenerit, nullum remedium est. Ita & hæreticorum sunt vitanda colloquia: ne per aures irremediabiliter vulnerent mentes.

Ex quibus est Hymeneus, & Philetus, qui à veritate exciderunt. Nomina signat, ut noverit quos debeat præcavere.

Dicentes resurrectionem jam factam, & subverterunt quorundam fidem. In filiis, sive ossa vivificata in Ezechiele Israelis, interpretabantur de captivitate collecta quasi resurrectione.

Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc. In quorum corde fides Christi erat fundata, non sunt seducti vel moti: & hoc quia Dei essent habentes judicium, sicut Moyse tempore fuit in quo Dathan, & Abiron subversis sunt: non simul cum impiis perierunt, Deo illos esse optimos cognoscen-

te, ut in Numeri scriptum est libro.

Cognovit Dominus qui sunt ejus: & discedat ab iniquitate omnis qui invocatur nomen Domini. Ut Sion simul pereat cum iniquis.

In magna autem domo. Magnam domum, non Ecclesiam dicit, ut quidam putant, quæ non habet maculam neque rugam: sed mundum. Unde ait Jeremias: O Israel quàm magna est domus Domini & cætera. In qua sunt zizania mixta cum tritico: nam resurrectionem negantes, in Ecclesia esse non possunt.

Non solum sunt vasa aurea & argentea. Pretiosa & fortia.

Sed & lignea & stibilia. Infirma.

Et quedam quidem in honorem, quadam autem in contumeliam. Si quis ergo se emundaverit ab istis, erit vas in honorem sanctificatum: & utile Domino ad omne opus bonum paratum. Si quis se à doctoribus hæreticis mundaverit, & crediderit in resurrectionem futuram, judicium Dei, per omne opus bonum implere studet.

Juvenilia autem desideria frige. Quia hi ex senioribus esse non possunt si hæc agant quæ gravitati non conveniunt Christianæ: & à juvenibus vincuntur, si habeant levitatem.

Seclare vero justitiam, fidem, spem, charitatem. Hic fidem integritatem dicit.

Et pacem. Illam pacem quæ religioni debetur.

Cum his qui invocant Dominum de corde puro. Beati mundo corde: de quibus dicitur, quid me vocatis Deum, & non facitis quæ dico?

Stultia autem & sine disciplina quaestiones devota: sciens quia generant lites. Stultæ omnes, & sine disciplina legis sunt quaestiones.

Servum autem Domini non oportet litigare. Servus est Christi, qui non clamavit neque contendit, neque audit quiquam vocem ejus, secundum quod Doeg Propheta prædixit.

Sed mansuetum esse ad omnes. Non solum ad amicos.

Docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati. Omnes semper docere patienter, non in furore, sed cum modestia.

Nequando det illis Deum penitentiam ad cognoscendam veritatem: & respiciant à diaboli laqueis: à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. Non de Dei bonitate dubitat, sed de accipientium pravitate. Det illis Deus perpetuam, mitem, blandamque correptionem, ut accepta ratione respiciant. Simul & contra Novatianos penitentia negatores, qui hæreticos conversos veniam non posse consequi perhibent.

Caput III.

HO C autem scito, quia in novissimis diebus inabunt tempora periculosa. Non tibi mirum quod quotidie pejora veniunt.

Et erunt homines seipso amantes. Non Dei gloriam, sed sua quaerentes.

Cupidi, elati. Avari & in avaritia iactabundi.

Superbi, blasphemæ. Cum nolint discere, doctrinam usurpant.

Parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione. Veteribus scilicet doctoribus, qui eos per Evangelium genuerunt.

Sine pace, criminatores. Pacis sanctorum.

Incontinentes, immites, sine benignitate. In omnibus vitiis.

Proditores. Invicem occupantes.

Protervi, tumidi, & volupratum amatores magis quam Dei. Sollicitudo iudicium est abundantioris amoris: qui enim sæculi voluptates quàm Domini præcepta libentius audit, aut loquitur, talis est.

Habentes speciem quidem pietatis. In habitu vel doctrina.

Virtutem autem ejus abnegantes. Ipsam rem operibus abnegantes.

Et hos devota. Ne corrumpant mores bonos, colloquia prava.

Ex his enim sunt qui penetrant domos, & captivos ducunt mulierculas oneratas peccatis. Illas capiunt quæ sunt onerata peccatis: impunitatem illis ac veniam promittentes: sive infirmas mentes, quæ feminis comparantur.